СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 158. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 10. липня 1931. VOL. XXXIX. No. 158. Jersey City, N. J. Friday, July 10, 1931. THREE CENTS.

ВИЛЕТІЛИ В ДОРОГУ З АМЕРИКИ ДО ЯПОНІЇ

ВЖЕ ПРИЛЕТІЛИ ДО ФЕЙРБЕНКСА, НА АЛЯСЦІ.

ФЕЙРБЕНКС (Аляска). — Сюди прилетів одноплощинний літак „Форт Ворт", що вибрався перелетіти без осідання зі Сієтла, в стейті Вашинґтон, до Токіо, столиці Японії.

Летять ним летуни Ред Робинс та Ґеролд Джовнс. Вилетіли вони зі Сієтла в годині 7.33 пополудня, а прилетіли сюди по 17 годинах і 36 мінутах. Проста дорога виносить 1,400 миль, але, борючися з вітрами, вони збочили з дороги та додали собі подорожи на яких 200 миль.

Тут на них уже ждав другий літак, котрий у повітрю вляв у „Форт Ворт" 220 ґальонів топлива. З тим вони летять далі. Слідуючий ладунок ґазоліни дістануть на Сибірі.

НЕДОСТАЧІ В НОВИХ ВОЄННИХ КОРАБЛЯХ.

ВАШИНҐТОН. — Підчас пробного плавання пятьох нових американських кружляків відкрито в кождім з них ті самі хиби в конструкції.

Хиби на трох з них приписують самому зарядови флоти, на інших будівничим кораблів.

Кораблі були збудовані на основі міждержавної угоди про обмеження морських зоружень. Кождий з тих кораблів має 10,000 тон містоти та коштує коло 14 міліонів долярів.

СТРАЙК РОБІТНИКІВ ПРИ ЗАЛІЗІ.

КАРНІ (Ню Джерзі). — Робітники, що працюють при залізі на мостах на ріці Пасейк та на ріці Гекенсек, вийшли настрайк.

Підприємці кажуть, що робітники домагаються юнійної заплати, яка виносить 16 долярів на день, а тут в околиці є безробітні юнійні робітники, які готові працювати за 14 долярів денно.

БАНДИТИ В СТРАЙКАХ.

НЮ ЙОРК. — Місцевий стейтовий суд засудив минулого тижня 4 бандитів за побиття залізними штабами бизнесового аґента юнії кравецьких робітників. Суддя Донелен казав у середу доставити їх назад до суду та приказав їм виявити судови, хто наняв їх побивати юнійного представника.

Суддя дав їм тиждень часу до виявлення тайни. В противнім разі вони будуть відповідати за погорду суду, за яку суддя може наложити на виновника таку кару, яка судді подобається.

За самий напад підсудні були засуджені на вязницю до 5 літ.

КАТОЛИКИ ПРОТИ ОБМЕЖЕННЯ РОДИН.

АТЛЕНТИК СИТІ (Ню Джерзі). — Римо-католицький епископ з Ролі, Норт Каролайна, закликав конвенцію орґанізації „Католицьких Дочок Америки" до боротьби проти поганьства. Під цим він розумів обмежування родин, яке, як він говорив, шириться дуже в Америці.

Епископ виступає проти журналів і ґазет, які пишуть, що жінки повинні родити менше дітей, а за те їх краще виховувати. Він називав такі журнали й ґазети неморальними і впевняв, що того роду література заливає край.

СЕНАТОР БОРА ПРОТИ ВІДКЛИКАННЯ ДОВГІВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Бора оголосив у тижневику Колієра статтю, в якій остерігає Американців проти відкликування міждержавних довгів. Сенатор Бора каже, що, як держави не будуть потребувати платити довгів своїм вірителям, то стануть обертати ці гроші на зоруження.

СТУДЕНТИ МАЮТЬ ДОРАДЖУВАТИ ЗАРЯДОВИ УНІВЕРСИТЕТУ.

НЮ ЙОРК. — Колумбійський університет заводить тепер цікаву новину в заряді: студенти мають помагати професорам та зарядови своїми порадами.

Заряд університету дав недавно до зрозуміння, що він не поділяє старого погляду, по якому ученик має тільки сліпо слухати, що йому скажуть професори, які буцімто все знають і які від ученика нічого навчитися не можуть. Цього роду виховання присипляє в студентах богато життєвої здібности. Щоби її розбудити, треба студентам дати нагоду проявити себе в висказуванню своїх поглядів про виховання та в проводженню тих поглядів у життя.

НЕБЕЗПЕЧНО БАВИТИСЯ ЕЛЄКТРИЧНИМИ ПРИЛАДАМИ.

НЮ ЙОРК. — 3-літній Волтер Серкреник забавлявся в домі своїх родичів елєктричним залучником. Маніпулюючи коло проводу для світла, він пробував заложити чопик у дірку. Хлопчина дістав елєктричний удар і впав безпритомний. Покликано шпитальне поготівля, але лікарі не змогли привести його до життя.

„ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА" МОЖНА СПІВАТИ.

У звязку з поданою недавно новинкою про конфіскату тернопільським старостом українського національного гимну ПАТ повідомляє, що тернопільський воєвідський уряд подав до відома, що сконфісковано тільки ті строфи українського гимну, які не є історичні, а додані пізніше та криють в собі признаки злочину підбурювання проти Польщі. Натомісць дозволено співати цей національний гимн в його історичнім тексті, без пізніших додатків, звернених проти Польщі. Правдоподібно тернопільське воєвідство заборонило і зачислило до неісторичного тексту тільки строфу: Максим козак Залізняк і Тарас Трясило".

НУНЦІЯ ВИДАЛЕНО З КОВНА.

Ватикан замотався в новий фронт боротьби, цим разом у фронт литовський. Вже віддавна напружені взаємини з Литвою покінчилися в цих днях розривом. Ковно зажадало відкликання папського нунція (а властиво інтернунція) Бартольоні. Папа відмовився від цього домагання. Внаслідок того литовсьий уряд дав наказ інтернунцієви покинути границі Литви до 24 годин. Інтернунцій Бартольоні сказав, що добровільно не покине Литви і запротестував проти цього кроку литовського уряду. По упливі 24 годин примусила ковенська поліція нунція спакувати річи, заладувати їх на самоходи і виїхати в напрямі до німецької границі. Тоді нунцій послухав приказу поліції і зробив, що йому веліли. В асисті поліції з річами, навантаженими на 6 самоходів, покинув інтернунцій границі Литви і через Німеччину поїхав до Риму.

МАНДРІВКА БЕЗРОБІТНИХ.

Знад німецької границі через місто Лодзь мандрує до Львова 300 безробітних, які хотіли знайти в Німеччині роботу, але даремно. Всі вони походять зі Східної Галичини, тому сюди повертають, очевидно пішки.

ТРАҐІЧНА ВИСТАВА.

В Познані на грищі Сокола відбулася під голим небом вистава „Оброна Ченстохови". Підчас нападу наїхали на себе дві ґрупи кінних стрільців, при чім стрілець Завацький згинув пробитий списою, а двох інших важко поранено. Два коні вбиті.

ЇДОВИТІ ЗМИЇ.

В лісах Лисини коло Бидґоща появилася велика скількість їдовитих змий. Робітники забивають денно по кільканацять штук.

НАПАД НА ШВЕДСЬКОГО КОНСУЛЯ.

На шведського консуля в Лодзі напав безробітний Осип Луґовський і важко його побив. При слідстві заявив що хотів трохи здобути грошей, бо від довшого часу не має можливости заробітку.

ДІТИ СПРИЧИНИЛИ ПОЖЕЖУ.

В Райтеровичах у Самбірщині діти бавилися сірниками і спричинили пожежу. Згоріло 12 господарств вартости 30,000 золотих.

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК.

Преса приносить виїмки з нового звіту Української Академії Наук в Києві. З нього довідуємося, що большевики перевели вже чистку в Академії. Котрих учених викинули, не подає. Далі мусіла нещасна Академія оповістити резолюцію проти „української буржуазії в Галичині" та порадити Галичанам, щоб завели в себе „совіти", а тоді будуть „освободжені". Довідуємося також, що Академія мусить давати прелеґентів, котрі мусять виголошувати протирелігійні лекції на вічах. Значить, зведено учених до ролі аґітаторів. Вкінці довідуємося, що член Академії Наук може собі зза кордону спровадити не більше як за 10 рублів наукових видань на місяць і на те мусить одержати дозвіл... Словом, не зле виглядає та нещасна Академія під владою „товаришів".

В ДОБІ РАДІЯ.

У віденськім суді засуджено 25-лівню жінку Валерію Мікуляшек на 15 літ вязниці за вбивство своєї дитини. Злочин цієї жінки дуже характеристичний для нашої доби радія. Вбивниця власної дитини була легкодушною жінкою, яка вже в 17-тім році життя вийшла заміж за якогось Мермана і мала з ним двоє дітей. Але вона любила тільки забави, танці, хотіла що ночі бути в Пратері на танцях і тому діти були для неї тагаром. Вона била дітей, лишала їх самих дома, діти обдерті і голодні бігали по сусідах, просили накормити їх, а мати танцювала. Перший чоловік зненавидів таку жінку і розвівся з нею, забравши дітей до себе. Тоді пані Валерія вийшла зараз заміж за Мікуляшка і говорила явно, що виходить заміж не з любови, а тому, щоби хтось давав їй гроші на забави і сукні. Чоловік зразу мав гроші, але згодом прийшли тяжкі часи і тоді почалися сварки між чоловіком і жінкою. Пані Валерія говорила нераз, що не хоче мати дітей, але якось так сталося, що вона знов привела на світ дитину. Сусіди бачили, як пані Валерія била немовля зі злости, що воно забрудилося — замісць викупати дитину. Мала дитина для жінки, яка хоче бавитися, це справжній тягар і пані Валерія казала чоловікови, що відвезе дитину на виховання на село до тітки. Чоловік повірив і згодився. П-ні Валерія в неприсутности чоловіка взяла дріт від радія, задушила дитину дротом, потім відрубала ножем голову дитини і, запакувавши тіло немовляти в два клунки, вибиралася з тими клунками ніби до тітки. Перед відїздом вона ще пішла до фризієра, наондулювала своє волосся, щоби в поїзді подобатися пасажирам, сіла в поїзд і коло Земерінґу вкинула в тунелі два клунки з тілом дитини через вікно поїзду. На нещастя хтось побачив ті пакунки таки зараз, розпакував, дав знати поліції і поїзд спинили, а паню Валерію арештували. В суді вона призналась до вини, плакала, боронила себе тим, що дитина була для неї тягаром, бо через неї не могла ходити на танці. Всеж суд засудив її на 15 літ вязниці. А у вязниці, на жаль, танцювати годі.

УСТУПЛЕННЯ ЕПИСКОПА ЛЛОЙДА.

Екстон Ллойд, епископ анґліканської церкви, виніс резиґнацію на синоді тої церкви, що на днях відбувся в Принс Алберт, Саскачеван. Вибори нового епископа відбудуться за два місяці.

Еп. Ллойд відомий з дуже ярких виступів проти поселенців з середущої Европи.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ УКРАЇНКИ.

Дня 2-ого червня згинула у Вінніпеґу траґічною смертю 45-літня Українка й мати трох дітей, Текля Басіста. У моменті, як вона переходила через вулицю, наїхав на неї тягаровий автомобіль і дуже тяжко покалічив її. Сейчас відвезено її до шпиталю, де відразу відтято їй ногу, однак наслідком страшного потовчення вона померла ще того самого дня. Її муж помер пару літ тому.

ЗНАК ЧАСУ.

Теперішня економічна депресія унеможливила богатьом мешканцям Брендону, Ман., покористовуватися міськими трамваями, тому від довшого часу управа трамваїв мала дефіцит. Остаточно минулого місяця відбулося ґолосування податковців і більшістю 578 голосів ухвалено скасувати трамваєву обслугу. Більшість мешканців Брендону мусить тепер ходити пішки.

ЦІНА ЛЮДИНИ.

Звичайно говоримо: „Це цінна людина!" або „То нічого невартий чоловік!" А тимчасом кожна людина коштує більш-менш однаково й... далеко менше, ніж добрий крілик. Загалом кажучи, людина, коли продати той матеріял, з якого її зложено, дуже маловартісна істота. Вирахувано, що пересічна людина, котра важить 150 фунтів, має в собі стільки ріжних хемічних матеріялів, що вони гуртом не варті й одного доляра. Найбільше в людському тілі води (коло 58 проц.), а вода ця звичайна, не мінеральна й навіть не „содова", тобто ґазована, отже вона нічого не коштує, коли не брати її з міського водопроводу. Вапнаж у людському тілі є стільки, що ним можна вибілити лише манісенький курничок, або найменше помешкання, наприклад, малу кімнатку. Заліза є стільки, що вийшов би з нього один цвяшок, на котрому не вдержиться навіть звичайний хатній образ у важчій рямі. Трохи сірки, трохи соли, сліди брому, сліди йоду... Загалом, у кождого дроґіста за все те не заплатите й одного доляра, лише 98 центів. Звісно, коли людина надто „довга", то її фактична вартість може піднестись аж до 99 центів...

ЛЕВ ЗАБАВЛЯВ ДИТИНУ.

В однім мандрівнім цирку освоєна львиця бавилася часто з малим медведюком. На днях цирк заїхав до юґославянського міста Лейч і там львиця вирвалася з огорожі, вихопила з візка сім-місячну дитину і в добрій вірі, що має до діла з медведюком, зачала бавитися дитиною і зубами підкидала нею догори. Не знати, чим булаб скінчилася та ориґінальна забава, якби доглядач звірів був не опанував львиці. Дитина була легко поранена на голові; її мати зімліла.

ЛЯХИ ХОЧУТЬ ВІДТЯГНУТИ З ЛІҐИ НАЦІЙ СПРАВУ „ПАЦИФІКАЦІЇ" ГАЛИЧИНИ

ВАРШАВА (Польща). — Уряд рішив поробити значні зміни в адміністрованню Східньою Галичиною з її українською більшістю. Львівського воєводу Наконечнікова-Клюковського, який переводив „пацифікацію" Галичини, призначують помічником державного секретаря в кабінеті премієра-міністра. На його місце до Львова призначують бувшого міністра фінансів, Матушевського. Завданням нового воєводи буде перевести „справжню пацифікацію" Українців.

Наближається час осіннього засідання Ліґи Націй, на якім справа „пацифікації" Галичини має прийти на обговорення Ліґи Націй, якщо до того часу Поляки не прийдуть до порозуміння з Українцями. Як відомо, Комітет Трох Ліґи Націй в своїм комунікаті в травні висловив надію, що до такого порозуміння прийде й Лізі Націй не доведеться займатися справою українсько-польських взаємовідносин.

Поляки дуже заклопотані тепер тим, щоб осягнути порозуміння з Українцями й таким чином відтягнути справу українських зажалень з Ліґи Націй. Тому вони сподіваються, що скоро знову поновляться переговори між Поляками й Українцями, які розбилися в квітні біжучого року.

Українці все ще домагаються: звільнення всіх політичних вязнів, що посаджені до вязниць підчас „пацифікації"; відшкодування українським інституціям, орґанізаціям та приватним особам за ті шкоди, які їм завдано підчас „пацифікації"; довготермінового земельного кредиту й утворення в Східній Галичині одної адміністративної одиниці з краєвим соймом, на зразок шлеського. Перенесення львівського воєводи Наконечнікова до Варшави свідчить про те, що уряд мабуть готується приняти домагання Українців.

Вимоги Українців обєднати Східню Галичину в одну адміністративну одиницю відповідають бажанню уряду скорочувати витрати з державного буджету. Для цього доведеться скасувати станиславівське й тернопільське воєвідство й прилучити їх до львівського.

Формальні переговори з Українцями мають розпочатися негайно по приняттю справ новим львівським воєводою. Крім того кажуть, що уряд плянує установити спеціяльну посаду товариша міністра в справах національних меншин у Польщі. На це становище буде призначений визначний діяч з урядового соймового бльоку, Тадеуш Голуфко.

НІМЕЧЧИНА ПОТРЕБУЄ ПОЗИЧКИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Не зважаючи на установлення мораторії, Німеччина потребує нової великої позички для направлення свого фінансового й економічного життя. Тому уряд має просити в Америці та в Анґлії позички принаймні 200,000,000 долярів. Лише при такій позичці Німеччина зможе вратувати свою валюту від зниження в ціні, а державний буджет задовольнить усі вимоги.

Не зважаючи на те, що корисні наслідки від мораторії ще не означилися, в Німеччині панує оптимістичний настрій, бо всі переконані, що в короткім часі Німеччина вийде зі своєї економічної та фінансової скрути.

КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВІ МІЖНАРОДНИХ БОРҐІВ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Уряд остаточно вирішив скликати в Лондоні на 17 липня міжнародню конференцію для перегляду цілої справи міжнародних борґів, репарацій та пляну Йонґа. Майже всі держави, зацікавлені в такій конференції, вже дали свою згоду. Америка офіційної участи не буде брати, але пішле свого делеґата для слідкування за переговорами, щоби бути в курсі всіх справ.

СТИМСОН В ІТАЛІЇ.

РИМ (Італія). — Приїзд секретаря стейту Стимсона до Европи викликає велику сензацію. Всім стало відомо, що він поїхав до Европи з інструкціями президента Гувера перевести цілу низку конференцій у справі загального обеззброєння з державними мужами великих держав.

Це значить, що Америка буде вживати свого впливу на те, щоб на конференції по обеззброєнню, яка збирається в лютім, дійсно прийшло до зменшення зброєння всіх держав. В Італії Стимсонови зроблено гучну зустріч, що підкреслює симпатії Італійців до Америки та цю ролю, яку вона тепер узяла на себе в міжнароднім життю.

КАТАЛЬОНЦІ ВИГОТОВИЛИ КОНСТИТУЦІЮ НЕЗАЛЕЖНОСТИ.

БАРЦЕЛЬОНА (Катальонія). — Катальонські національні партії виготовили конституцію Катальонії як суверенної держави. Приняття такої конституції буде проголошенням незалежної катальонської держави з президентом на чолі. Всі представники еспанської центральної влади будуть з Катальонії усунені.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$7.00	На рік	$7.00
Six months	$3.75	На пів року	$3.75
Three months	$2.00	На три місяці	$2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$5.00	На пів року	$5.00
	$2.75	На три місяці	$2.75

...оголошення редакція не відповідає.
...належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи", Montgomery 5—6498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БАГАЦЬКО ГАЛАСУ ЗНЕЧЕВЛЯ.

Пустився недавно московський диктатор Сталін на балачки про дальші потреби й вимоги економічної відбудови Росії. Не було в тих балачках нічого нового, та його слова підхопили услужливі комуністичні органи, які супроти диктатора займають таке становище, як у деспотичних монархіях займали надворні льокаї. Стали розписувати, як то Сталін започаткував нову політику, щось у роді Ленінівського „непу", як то Сталін далі утверджує Ленінізм, а через Ленінізм Марксізм і т. д.

Заслухалися в цей московський рейвах кореспонденти деяких американських газет та давай і собі думати, що такий рейвах, то певно там щось нового діється.

Стали шукати за цею новою політикою в словах Сталіна. І написали: Сталін хоче завести вищу заплату для тих, які мають трудну роботу, отже він покидає рівну заплату для кождого. Сталін, мовляв, хоче далі перестати цькувати проти інтелігенції, а хоче всю інтелігенцію, навіть царську, приєднати для піддержки комуністичного уряду. І Сталін хоче виразно означити відповідальність кождої людини в промислі.

І стали газети та свідомі читачі читати й стали питатися: що тут нового в тій новій економічній політиці Сталіна? Нерівна заплата? Вонаж була в комуністів здавна. Учитель, та основа виховання, бере в Росії 60 рублів на місяць, а інженіри у фабриці по яких 300, американські і по 600 долярів. Перестати цькувати проти інтелігенції? Це комуністи здавна пробують, але всетаки всяким партійним неосвіченим пискачам показується практичніше зєднувати собі дешеві оплески випадами проти інтелігенції, докторів, професорів, ніж засісти до книжечки самим та дечого повчитися й імпонувати справдішним знанням. Приєднати інтелігенцію до царського уряду? Цеж стара пісонька комуністів, яку часто співається, а з якої часто переходиться до чищення дітей цеї інтелігенції зі шкіл або до тарахкотіння кріса, націленого на тих, що, мовляв, не хотіли приєднатися. Зробити Москалів більше відповідальними людьми? Теж стара пісонька. Тільки що вічне її співання не робить людини відповідальною, як само піяння когута не викличе сходу сонця. Людина стає більше відповідальною від того, що вона бере на себе щораз більші відповідальности, а це неможливе в диктаторськім устрою Леніна й Сталіна. Тому нового в Москві нічого не сталося, ні на ніщо нового не заноситься.

БОРОТЬБА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ КАТАЛЬОНІЇ.

Північно-східна частина бувшої еспанської імперії включала в свої межі провінцію, що зветься Каталонія. Ця провінція займає 12,430 квадратових миль простору з населенням два й пів міліона. Столицею Каталонії є місто Барцельона. Населення Каталонії в своїй крові має сліди Ібірійців, Римлян, Скито-Аланів, Тевтоно-Готів, Семіто-Арабів та інших народів, що сотками років перебували й панували на терені Каталонії. По свім антропольогічним та етнографічним ознакам населення Каталонії значно відріжняється від Еспанців. По свому характері Каталонці більше рухливі, більше роботящі, підприємчиві й відважніші від Еспанців.

В Каталонії зосереджено головний промисел Еспанії, а особливо виробництво бавовни, шовку, вовняних виробів, паперу, зброї й т. п. Природними багацтвами Каталонія також перевищує Еспанію. На терені її є вугіль, мідь, цинк, олово, кобольт, сіль, вугіль, а також ріжні сорти мармуру. Це все зробило Каталонію головною промисловою частиною Еспанії з добре розвиненими залізницями та з інщою комунікацією, а також з добре устаткованими морськими пристанями.

В північно-гірських районах Каталонії розвинене добре скотарство, а в долинах та на півдні хліборобство. Все це робить Каталонію країною цілковито здібною економічно до незалежного державного істнування. Отже в цьому випадкові можна бачити велику подібність між Україною та Каталонією, лише Каталонія принаймні пятьнацять разів менша від України.

В часи римської імперії Каталонія була частиною цієї імперії під іменем Еспанська Тараконезія. Від Риму ця провінція була віднята Аланами, а пізніше Готами, які назвали її Каталонією. У восьмому столітті Араби захопили південну частину Каталонії, а північна частина попала під протекторат Франції з частиною інших земель сучасної Еспанії. Столицею цієї французької провінції була столиця Каталонії Барцельона. Отже вийшло так, що Каталонія почала біля себе обєднувати під протекторатом Франції землі сучасної Еспанії. Правителі цієї французької провінції на Пиренейському півострові проголосили себе незалежними від Франції. Ця незалежність згодом була знищена новою державою, що повстала на Пиренейському півострові під іменем Кастилії, коли ця держава виявила величезну експанзію й поволі розповсюднила свій вплив трохи не на всю Европу навколо Середземного моря. Кастилія стала еспанською імперією, а Каталонія її частиною від XIV. віку.

З огляду на відмінні економічні умовини життя, на ріжні історичні традиції, на характер народу й на ріжницю мови від інших частин Еспанії, Каталонія з давних часів веде боротьбу за певне відмежовання себе від Еспанії. Боротьба ця в ріжних часах приймала ріжні форми й часами доходила до тяжких форм кривавої боротьби за автономію краю. Каталонія, як Україна в Росії, була весь час не лише багатою кольонією метрополії, яку старанно визискував Мадрид, але також і жерелом постійних революційних рухів у цілій Еспанії та боротьби за свободу народу проти деспотизму монархії.

Звичайно ця боротьба за краєву відрубність і за свої краєві права в Каталонії набирала завжди найактивніших форм в часах, коли взагалі в Еспанії приходило до заворушень. Тоді постійна боротьба Каталонців за свої школи, мову й культуру набирала політично-національних форм у вигляді домагання краєвої автономії. Отак справа тягнулася до останньої революції. Еспанія не хотіла давати жадних прав своїй найбагатшій провінції, а каталонські патріоти все більше тратили надію, що в межах Еспанії вони зможуть осягнути хочби свої елементарні національні права. Усе частіше серед Каталонців почали зявлятися елементи, що ставили питання вже не лише про автономію, чи федерацію своєї батьківщини, але про повне відокремлення її від Еспанії.

В такому стані остання революція застала Каталонію. Зпочатку революції було мало таких каталонських діячів, які хотілиб повного відлучення Каталонії від бувшої імперії. Більшість їх потішали себе надією, що нова, републиканська вже влада легко й скоро задовольнить усі домагання Каталонців щодо їх національно-культурних і політичних краєвих прав. Каталонцям здавалося, що тепер автоматично з уступленням монархічної автократії й тяжкої диктатури военщини їх країна одержить усі автономні права. Та не так сталося, як ждалося.

Републиканський і революційний уряд виявив такий саме централізм, який панував у старій Еспанії. Републиканське правительство почало умовляти Каталонців почекати зі своїми національними домаганнями, бо, мовляв, тепер немає часу на такі дрібниці, як задоволення національно-політичних прав і домагань одної провінції, коли перед всією републикою стоять величезні завдання перебудови її на нових основах. Каталонці справедливо поставилися підозріло до такого поступовання републиканського мадридського уряду, бо вони побачили, що той уряд і далі хоче лишити Каталонію кольонією визиску для центральної Еспанії.

Отже, не зважаючи на ріжні уговори та „заборони", Каталонці почали організувати свій краєвий революційний парлямент і „самочинно" проголосили автономію та федерацію своєї країни з Еспанією. Потім поставили домагання, щоб одночасно з виборами до загальних установчих зборів було переведено вибори й до каталонських установчих зборів, які мають вирішити дальшу форму взаємовідносин Каталонії з іншими частинами бувшої монархії. Проти цього рішучо виступив мадридський центральний уряд, він оголосив Еспанію лише републикою, не назвавши її „федеративною", як того домагалися Каталонці. Це ще більше обурило Каталонців і позискало більше прихильників рішучого поступовання й повного відокремлення від Еспанії. Мадридський уряд присилав до Каталонії не лише своїх агітаторів-емісарів, а навіть міністрів, щоб умовляти Каталонців не вести сепаратної політики. Звертався уряд з відозвами до населення Каталонії, щоб воно не йшло за своїми національними провідниками й т. д. У відповідь на це населення, на виборах до установчих зборів, віддало тільки голосів на кандидатів своїх національних партій і перевело вибори до місцевих установчих зборів. Тепер іде підготовка до скликання імперських зборів у Мадриді, а краєвих у Барцельоні.

О. Сновида.

ГУВЕР І СОВІТИ.

Шляхотний жест Гувера прийшов в сам час.— І з певністю — нема на світі держави, яка булаб тим жестом так розполощена, як — Совітська Росія.

Все, здавалося, ішло „як по маслі": в Німеччині грізно збиралися хвилі революції, що дня часописи друкували звідомлення „з фронту" боротьби комуністів з гітлерівцями, з раненими і забитими, про напади на склепи, про безрадність уряду Брінінга. А щоби цей останній не думав відчепитися від союзу з СССР, — зачав Сталін кокетувати Францію: мовляв, і не гадай порозуміватися з Заходом поза моїми плечима, бо інакше я сам це зроблю, а тоді відновиться передвоєнна Антанта і Німеччина знов буде осамітнена...

Так бажалося, та інакше сталося — власне завдяки неспodіваному потягненню президента Північно-Американської Унії. Лише хто усвідомить собі, якою догмою стала в Америці по війні змодернізована доктрина Монрова (не мішатися до справ Европи), — лише той зрозуміє цілий радикалізм, цілу далекосяглість ініціятиви Гувера.

Не є темою цеї статті давати оцінку тій ініціятиві, ані її значіння для Німеччини. Нас цікавить тут її значіння для Совітської Росії. Росії залежить передовсім на запаленню світового пожару комуністичної революції на Заході. Тут гаслом кремлівської кліки є — „чим гірше, тим ліпше". Чим більша нужда серед західно-европейського пролетаріяту, чим більше безробіття, — тим скорше прийде та революція, з якої скористає передовсім червона Москва для своїх імперіялістичних плянів. І ось, коли все, здавалося, ішло в Німеччині якраз до тої управильненої мети, — наступила нагла зміна. Заповідь мораторії, скріплення атакованого зправа і зліва кабінету Брінінга, просмик надії для мілйонів нуждарів у Німеччині... Гніздо революції в Німеччині готово перестати ним бути і поперехрещувати всі пляни Кремля! Є над чим бідкатися...

Дальше, коли ініціятива Гувера видасть практичні наслідки (а нема причин в тім сумніватися) — то ущухнуть всякі думки про реванж в Німеччині, або ослабіть, в кождім разі. А ми знаємо з досвіду світової війни, що одною з причин її вибуху була якраз думка про реванж, свідомо роздмухувана у Франції десятками літ. Коли ідея реванжу в Німеччині — якій дадуть економічно дихати — ослабне (бодай щодо втрачених земель на Заході), зменшаться шанси нової світової війни, якої так потребує Москва, хоч її і боїться.

А по третє — хоч це і є музика майбутнього — ініціятива Гувера відкриває в перспективі ідею Паневропи, але без Росії... Слідом за англійсько-німецьким Чекером вже умовляється Чекер французько-німецький. Курціюс і Брінінг приїздять до Парижа, щоби в особистій розмові з Лявалем і Бріяном усталити напрямні довготревалого економічного, а може і політичного, порозуміння обох приренських народів... Це зменшило би ще більше й ізолювалоб Росію. В своїй адресі до Франції казав німецький канцлер: **„Чим більше лагіднішати буде тяжке положення Німеччини і соціяльна нужда її людности, тим охітніше стане Німеччина заборолом спокою і порядку"...** Це фраза, в якій є оферта Заходові боронити його від большевицького заливу, а бренять в ній нотки Рехберга, знаного пропаґатора французько-німецького зближення з вістрям проти Росії.

Не хочемо випереджувати подій. Можемо вказати лише їх напрямну, їх тенденцію. А тенденція потягнення Гувера, однодушно принята Англією, Німеччиною й Італією і — хоч з застереженнями — і Францією, — є власне порозуміння західно-европейських держав, нарешті помудрілих в нужді, — стан, в якім чимраз тяжче буде Совітам цькувати одну з тих держав на другу, чимраз тяжче ловити рибку в каламутній воді, спекулюючи на політику катастроф.

Очевидно, та стабілізація, яка — вразі реалізації пляну — наступить в Західній Европі, ніяк не загрожує стаґнацією української справи. По перше, скріплена Німеччина напевно заактивізує свою політику на сході. По друге, ізольована Росія буде слабшою в вічній боротьбі з своїми меншостями (насамперед з Українцями), ніж вона була би, якби вона числила на сталу поміч якоїсь з великих держав...

Все це розуміють дипломати в Кремлі. Ось для чого преса совітська хмуриться; ось для чого „Известія" не вірять в успіх Гуверової акції.

Ярослав Гашек.

СПОВІДЬ СТАРОГО ПАРУБКА

(3)

Вона йде до вікна, а ви стоїте, наче вкопаний. Вона вертається до вас і кричить, що ви бажаєте її смерти, щоби оженитися з „тим сотворінням". — „З яким сотворінням, серденько?" Самособою, вона не скаже імени тієї, про яку вона нічого не знає, яка істнує в її фантазії, і несподівано починає вдавати з себе покинуту жінку. Кричить, що всі мущини гільтаї і нероби, які лише придумують муки для жінок.

Опісля вона починає зодягатися та каже, що відходить до родини, що обстановку продасть, що ця обстановка її. Почне вас бити, лаяти, плювати вам в лице і вкінці кине у вас горшком саджі та, сичачи страшний крик, каже: „Ах, чому я не вмерла скорше!" Вона жалує, що взагалі родилася на світ, а ви їй кажете: „Дорогенька!"

А після скандалу вона три дні мучить вас помідоровим сосом, або іншою стравою, якої ви не любите. Стане вам приладжувати такі страви, про які ви не маєте ніякого поняття. Обходиться з вами, як з собакою, який провинився супроти неї. Погрожує щомінутною готовістю розплакатися. Колиж ви вертаєтеся додому зі служби, то вона вдає хору і ходить, наче винята з води.

Вона захоплено починає говорити про цвинтар, про вмираючі надії. Говорить про одного пана, який привітався з нею, як вона йшла на закупки. Її очі іскряться при словах, що він був білявий або чорнявий. При цьому вона все говорить про протилежну вашій красці бороду та волося і вкінці, глянувши на вас, скрикає: „Тьфу, ти лисієш, я бриджуся тебе!" та вдаряє вас тарілкою.

Ось моя думка про жінок!

IV.

Прогулька в товаристві.

Я знаю чимало ріжних засобів, що ними люди мучать один одного. У Венеції підчас правління Ради Десятьох засуджених ставили під помалесенько капаючу воду. Я знаю, що колись були у великій повазі „еспанські чоботи". Крім того є ще інший, доволі популярний засіб мук — це вирізування пасів зі шкіри на плечах. Одначе все те, правду сказати, дурнички. Страхіття заслання Монтюі, терпіння політичних вязнів у Петропавловській твердині, старинні римські арени з тиграми — все це нічого в порівнанні з тією прогулькою, що її зорганізувала була моя господиня зі своєю дочкою та з одною панею, яка мала хорого чоловіка та три дорослі дочки. Останні й собі мали кожна по три штуки приятельок, кандидаток на меґери.

Мене заманили й тягали наче цуценя по якихсь чотирох горбах, де нічого не було, крім дерев і цвітів. А замісць того я міг спокійно лежати в тютюновім димі у своїй кімнаті та любуватися недільним відпочинком.

Показатися в такім товаристві — значить піддатися найглупішим мукам. Тому я оголошую повне імя й назвище тієї, що мене повела на цю Голгофту. Її імя й назвище — Йосефина Енґельмілер. То була жінка інспектора залізниць, а тепер вдовиця. Живе на Виноградах, при Шуманській вулиці ч. 21. Я оголошую її назвище тому, що я — як довідаєтеся пізніше — мав умотивовані причини порахуватися з тією жінкою. Її дочка називається Ганна і на перший погляд вона робить приємне враження. Та коли ви, приглянетеся їй пильніше, вона тратить цю примачивість, тому, що вона про ніщо не думає, лише про те, щоби вийти заміж і шукає способів, як би то навинути вас на палець.

Ця глупа поведінка характеристична, одначе не лише для неї. На тій прогульці я пізнав, що таких дівчат дуже богато. Ось вони: Йосифа Єнишкова, Вікторія Свобода, Ружена Духачек, Мирослава Сухомель. Інші від них також не відріжнялися, та, на щастя, вони мали наречених і вони тріюмфально гляділи на своїх молодих товаришок, які досі не зуміли ще нікого спіймати.

Показується, що такі прогульки вони уладжують тому, щоби розставляти сіти для ловлі чоловіків.

Така прогулька в товаристві це нічим не основане переводження часу, якийсь комбінований проступок, джерелом якого є жіночі примхи та забаганки. Така прогулька це гріх проти здорового розуму. Коли над цим усім добре призадуматися, то годі не сміятися над людською дурнотою. Замісць того, щоби спокійно сидіти дома, ви в найбільшу спекоту тягнетеся дорогою серед куряви та кінець кінців найдетеся серед кількох нужденних деревець і чуєте: Ах, як тут гарно!" Потім усі кладуться, наче стадо свиней, на мох, відкіля на вас лізуть мурашлі, пхаються вам до вух, усі впялюють очі на дурні галузки, потім розбігаються шукати цвітів і рвуть то гвоздик, то ромен, то дику рожу, при чому назви всіх цвітів мають таке то таємниче призначення! Одна цвітка означає вірність, друга любов, третя завість. Ах, як хотілося мені висікти тими цвітами по фізіономії всі ті безсоромниці, щоби вони не насміхалися з порядних людей.

Так, бідненька Анно Енгельмілер, власнице чорної душі в зеленому лісі! Коли читатимеш ті рядки, згадай все та поправся, поки не запізно!

Більше ніж усе мене дразнило те, що я, людина принципіяльна, що дуже добре уявляю собі, як виглядає жінка у своїй наготі (самособою, не тілесній, а душевній), позволив заманити себе такій дурній прогульці.

Анна Енгельмілер впилась у мене наче кліщ, — зрештою навіть кліщ це ніщо у порівнанні з тим сотворінням. Кліща можна замочити спіртом і він відчепиться, а таку жінку можна поливати спіртом з ранку до вечора — вона причепиться вас і не відірветься.

Ах, скільки базікала ця жінка, як старалася вона говорити гарно й любо! І невже це вона(я чув те сам) сказала якось раз рано своїй матері: „А ті помиї виллємо рано у виходок". Теперечки тільки й чути було: хрущик, пташок, зазулька, цвіточка, — так, що я лише спльовував. Одну таку зазульку-сонечко спіймала так зручно, як ми ловимо блохи, посадила її на „пальчик" — як вона сказала — і „сонечко, сонечко! виглянь у віконечко: он Татари ідуть, тебе заріжуть". Я подумав собі: „Ти прикидаєшся, мене твоєю базіканиною не заманиш! Роби, що хоч, безсоромнице!"

Потім ми прийшли в якийсь гайок. Вона весело скакала, згиналася та рвала якісь цвітки, які називала ромашками. Потім несподівано прискочила до мене та застромила мені цю погань у дірку від ґудзика, усміхнулася до мене та давай співати: „Кохання, кохання, ти всемогуче!"

Я не міг здержатися від сміху. Я говорив сам до себе: — Тепер вона буде поважною, буде зітхати та попросить мене, щоб я сів на траву. Буде глядіти мені в очі та скаже тихесенько: „Я сьогодні чогось така дуже весела — ви на мене не сердитеся?" — і візьме мене за руку.

Так і сталося. Вона несподівано споважніла, пішла разом зі мною, як кінь придишлі, й усе говорила: „Так, так, так!" „А тепер сядемо на травичку, я дуже люблю травичку!" Я хотів сказати, що траву люблять усі травоїдні сотворіння, та розумно замовчав.

Ми сіли, а вона почала: „Ви сьогодні якісь такі марудні". Підперлася ліктем і кокетливо глянула на мене. Видно було, що вона думала: „Ех, ти дураку!" Потім узяла мене за руку та сказала: „Ах, яку ви маєте чудову, білу рученьку!" — та гляділа мені просто в очі.. Потім сказала: „Я нині якась така дивна", — і розплакалася.

Того вже було занадто. Я зірвався та став сміятися. Вона також зірвалася та стала кричати вже зовсім природно:

— Ви божевільні, чого смієтеся? Що за дивні жарти!

— Це ніякі жарти, пані, — сказав я поважно. — Не гадайте, що я не зрозумів ваших маневрів. Забирайте вашу парасольку та йдіть до ваших. Можете похвалитися вашим успіхом перед панями Єнишковою, Свободою, Духачековою та Сухомелевою.

Я лишив її і пішов до товариства.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗАБУЛА КОРОВА, ЯК ТЕЛЯТЕМ БУЛА.

Польська кольонія в цій місцевости постаралася висвітлити в театрі „Гров" фільму „На Сибір". Фільма представляє боротьбу польських революціонерів проти окупації російського царизму 1905 року. Осередком конспірації є Варшава. Тайна організація називається „сеп", а головним її актором являється молодий студент Ричард Правдзіц. Він, перенятий горячою любовю до поневоленого польського народу, бере на себе найтяжчі завдання організації і виконує їх з найбільшим запалом, з найбільшою завзятістю та з найбільшим моральним задоволенням. У Варшаві Ричард підкладає бомби під російську губернаторську палату, на провінції навчає дітей в приватних школах та заохочує старших до саботажу і боротьби проти московської окупації.

Вкінці кінців поліція викрила „сеп" і арештувала Ричарда. Відбулося слідство і по короткій проводції Ричарда засуджено на засланнє в Сибір.

Мимо жорстоких, острих царських законів, політичні польські вязні, між ними і Ричард, могли тішитися частими відвідинами сибірських мешканців, які приносили їм їсти та потішали, що незадовго скінчиться їхня неволя. Але Ричард не ждав кінця, тільки викрався і втік на волю, здоровий та веселий. Це так діялося 1905 року, а за 14 літ польський Ричард дочекався „незалежної" польської держави.

Фільма дуже тенденційна. Вона переповнена такими написами, як ось: Москалі мордують найкращих синів; забороняють мову; переповнюють тюрми польськими синами і т. д. Не цікава польська фільма, але цікаво знати, що то була за польські мозки, що поважилися сконструвати такий оригінальний модель своєї власної, чорної роботи, яку виконують на наших українських землях, почавши від 1919 року аж по сьогодня. Здається, назва „На Сибір" не відповідає так, як відповідала би назва: „Вже корова забула, як телятем була". Маленька ріжниця між Москвою і „ржечпосполітою", а й вона не на користь Польщі. Москалі арештували, били й засилали в Сибір поодиноких людей, інтелігенцію, людей зловлених на горячих, противдержавних вчинках, а „ржечпосполіта" просто вишлає цілі відділи уланів на українських невинних селян в Галичині і тіж улани під проводом генералів, безстидних бувших Сибіряків, торощать селянське добро, хліб місять з болотом, Богу духа винних селян (котрі не вспіли втекти в ліси ...ніби перед Татарами!) женуть на постерунки, де їх прикувують до столів, до лавок і бють до непритомности, вимушуючи від них приємну щирість польскій державі, підписів, що село зрікається української школи, мови, віри і всього того, що сам Бог дарував кождому українському серцю та взагалі українській нації.

Коли польський вязень Правдзіц вертає з сибірської неволі, то якаж це велика ріжниця між ним і українським вязнем в Польщі! Правдзіц вертає здоровий і веселий, а український вязень, просидівши місяці або й роки без слідства та суду в польським „сибірі", в Брестю-Литовськім, в Бригідках, в замках або у військових касарнях (бо вже тюрем замало — так було в Тернополі осеню 1930 р., чим навіть „Газета Поранна" хвалилася з великим удушевленням), виходить живий мерлець по тілу, людина не до пізнання. Він скатований, вимучений голодом. До нього ніхто не смів прийти до тюрми на відвідини. А в лявіні переслідувань, мук, катовань були випадки, де вязням відбирали три четверті життя і так випускали на „волю", мовлячи, хай здихає на свій кошт. Чи не були випадки, які вже давно записані в книжці „Дурні діти", що одні кати „вольноосьці польской" били псів на те, щоби вони скавуліли і приглушували лемент вязнів тоді, коли їх били бувші російські невільники. Український вязень з тюрми іде до лічниці, як має деякий засіб, а як не має, то прощається зі світом і — в могилу. Тай там не дають йому спокійно лежати. Ріжуть Ляхи хрести на могилах, риють могили, і знов набирають нових вязнів, і знов розливають невинну українську кров по стінах ляцьких тюрем. А світ так терпеливо дивиться на два обличча здичілого окупанта.

Іван Пасічник,
Ірвінгтон, Н. Дж.

Професор, доброго серця, дає сліпому прошакові паперового доляра у шапку. Банкнот упав на землю. Прошак як стій зігнувся, щоби підняти.

— А то що? — спитав професор. — Я думав, що ви сліпі, чоловіче?

— Я ні! Та тут сидить усе сліпець і він просив мене, щоби я його заступив, щоби інший не забрав йому доброго місця.

— А де він пішов?

— До кінотеатру.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то носить кошт виготовлення такої кліші з фотографії, то знати, що його оголошення буде стільки корожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотографії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотографії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше до дня 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,
JERSEY CITY, N. J.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний член від. 292 У. Н. Союза, щиро дякую за допомогу $50 з фонду допомогового, котрі я отримав минулого тижня.

Дмитро Качмар,
Дітройт, Міш.

З ІСТОРІЇ ГОДИННИКА.

Невідомі люди думають, що перед винаходом норимберського годинника, званого „норимберським яйцем" або „цибулею", який вважали першим кишеньковим годинником, — не мали люди взагалі приладів до міреня часу, а жили в якійсь темноті, не відаючи, що це таке час. У дійсности людина відчувала вже в прастарих часах потребу мірити час, відчували це в найстарших культурних добах і винаходили для тієї цілі ріжні прилади. І хоч люди клясичної доби Греції майже виключно сучасністю, не дбали багато про минуле, то таки в інших народів розуміння часу було дуже розвинене.

Увесь погляд на світ старинних Єгиптян був побудований на свідомости сполуки минулого з сучасністю, коли Вавилонці й Асирійці звертали увагу на будучину, якої укриті тайни старалися відчитати із зір (звіздарі — астрольоги). Ті народи правдоподібно й витворили форми годин, які ми тепер знаємо.

Перші, котрі день, який — наскільки знаємо — ділив добу на означені части, були мабуть Асирійці. Вони вже в часах короля Сарданапаля ІІ. мали водні годинники, вальцеваті судини, в які наливали кілька коновок води. Вода викапувала помало малесеньким отвором, зробленим так, що посудину мусіли наповняти шість разів денно. Всі водні годинники наповнювали разом на знак сторожа, який стояв на вежі, а спеціяльні окличники сповіщали поодинокі відступи часу вулицями міста Ніниви.

Водні годинники попри сонячні були богато соток літ одиноким мірилом часу старинних народів. В Олександрії уліпшено водні годинники циферником і вказівкою. В тих часах старинної Греції Єгипет був найбільшим торгом годинників і висилав свої вироби далеко до відомого тоді світа. В тріюмфальнім Помпеєвім поході, який відбувався 62. р. перед Хр., після побіди над Антіохом і Мітрідатом, несли як найцінніщу добичу водні годинники з чердака понтського короля. Величезна та судина, яку наповнювали лише раз денно, була ціла з золота, ручки були висаджувані рубінами, а всі 24 цифри (вже тоді ділили добу на 24 години!) були виложені шафірами. Люди так тиснулися, щоби побачити це чудо світа, що кілька годин мусіла стояти біля годинника варта сильним кордоном.

Цікаво мірили час старинні Германи. На світанку ставив невільник перед входом до королівської палати два шоломи, з яких один був повен кремінчиків, другий порожний. Потім кидав поволеньки кремінець за кремінцем у порожний шолом; колиж був із тією роботою готов, минали майже дві години. Потім його зміняв інший невольник. Колиж шолом випорожнився, невольник вдаряв мечем об шолом і так оголошував годину. Орачі мірили час скількістю виораних борозн; женці — скількістю нажатих стебел.

У перших століттях середньовічних часів пішли старинні годинники в забуття. Щойно багдадський каліф Гарун аль Рашід подарував Карлові Великому дорогоцінний водний годинник. Це чудо було з золота та бронзи, мав циферник і наслідував биття годин: кульочки, які падали в металеву чашу, означували число годин, а рівночасно відчинялося дванацять дверей, якими виїжджало дванацять їздців, вклонилися й знову зникали. Тодіж тежвинайшов чернець Лютпранд пісковий годинник (помер около 972 р.).

У Китаю, старій країні мудрости, збудуваи уже давно перед тим звіздар (астролог) Ганг годинник, який показував місяці, дні тижня, дорогу сонця, місяця та пятьох планет з усіми явищами на небозводі. Той годинник здобув був собі першенство у середньовічних часах. Перший годинник, який дійсно вибивав години, збудував 1374-го року Араб. Відтоді множилися великі годинники, поміщувані на ратушевих вежах по головних містах Европи.

Перший кімнатний годинник подарував у 1518. році папа Клеменс VII. королеві Францові І. французькому, а вже перед ним виробляли в Норимбергії відомі „норимберські яйця", кишенькові годинники, який то винахід є знаменитим поступом у виробі годинників.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ СОЮЗОВЦЯ.

Мирон Федорчак, член Тов. ім. Б. Хмельницького, в. 137 У. Н. Союза у Вест Істон Па., впав жертвою нещасливого випадку. Коли він їхав на возі зі сином з поля, коні сполохалися й понесли. М. Федорчак упав між коні й був так тяжко потовчений, що до двох годин умер у шпиталі.

Покійний був довголітним членом У. Н. С. й добрим та щирим Українцем. Жив у згоді з усіми членами. Він був щирим жертводавцем на ріжні цілі, а на Сиротинець У. Н. Союза зложив від себе разом сто-долярову жертву. Давав завжди на ріжні краєві цілі, на кождий поклик з краю.

Похорон відбувся 6-го липня при участи всіх членів, котрі відпровадили тіло покійного на вічний відпочинок.

Спи, любий товаришу, український сину. Хоч не своя рідна земля, але чужа, хай буде пером Тобі.

Михайло Колодруб,
Істон, Па.

— Маєте добрих лікарів? — спитав чужинець Китайця.

— О так! — відповів Китаєць. — Дуже, дуже добрих. Найліпший то доктор Ганг-Кан. Він уратував життя мому давнішому панові.

— Якжеж то було?

— Пан був хорий, я побіг до доктора Сан-Сінга. Він дав лікарство. Пан іще більше хорий. Я побіг до доктора Чун-Чанга. Він дав лікарство. Пан іще більше хорий. Я побіг до доктора Ганг-Кана. Він не мав часу та не прийшов зовсім. За три дні пан здоров, як риба. То добрий доктор той Ганг-Кан!

—o—

Між приятельками.

— Знаєш, той Юрко Липка, то найгірший юнак, якого знаю!

— Чому?

— Я постановила собі дати йому гарбуза! Та ти гадаєш, можу наклонити його до того, щоби сватав мене?

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. о. Николая, від. 4 повідомляє своїх членів що місячний мітінґ відбудеться в суботу вечір, дня 11 липня точно о годині 7 в Народнім Домі під числом 72 Морис ул. Проситься явитися на означений час і довгуючі члени щоб прийшли і вирівнали свій довг бо в противнім разі будуть суспендовані. — За уряд: Йосиф Крайник, предс.; Василь Глива, кас.; Семен Кусень, секретар.

ЛІНДЕН, Н. ДЖ. Тов. ім. Івана Франка, від. 306 У. Н. С. подає до відома, що звичайні збори відбудуться в суботу, 11 липня о годині 7.30 вечер у власній гали при Росел і Генри улиця. Обовязком кождого члена на сі збори прибути бо єсть дещо до полагодження. Довгуючих членів упоминається, щоби вирівнали свій довг. Упоминається приходити на збори на означений час. Товариші ану зробіть се хотяй раз всі як один прийти. — За Уряд Тов.: Теод. Федуняк, голова; Андр. Андрійців, кас.; Василь Моссора, секретар.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Буковвина повідомляє Вас, що піврічні збори відбудуться в суботу, дня 11-го липня, о год. 8-ій вечером, в Українськім Робітничім Домі, 15 Іст 3-та вулиця. Обовязком кождого члена бути присутним на цих зборах і платити точно свої належитости кожного місяця. Обовязком є, привести одного нового члена до Товариства і до У. Н. Союза. Всі ті, що прийдуть зі своїми знакомими і впишуться в члени будуть приняті без вступного. Кожний той член, що не буде присутний на зборах підлягає карі після статута. — М. Т. Паламарюк, секр.

БОСТОН, МАСС. Тов. Дружина Князя Данила, від. 238 повідомляє своїх членів і членкинь, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 12 липня с. р. в Українській Церковній Гали під ч. 136 Арлінгтон стр. Зараз по відправі, проситься всіх членів прибути на насей мітінґ та заплатити свої місячні вкладки, щоби не відтягати з плаченям так як воно все буває. Хто хоче вступити в члени У. Н. С. проситься прибути на сі збори — Н. Давискиба, секретар.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Тов. Укр. Січових Стрільців, від. 44 повідомляє усіх своїх членів, що мітінґ відбудеться у неділю, 12-го липня о другій годині пополудни в церковній гали. Проситься усіх членів прибути і заплатити свою належитість. Котрі члени більше довгують а не заплатять сего місяця поступиться з ними після статута. — Л. Демчук, секретар.

ІРІ, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 40 У. Н. С. повідомляє усіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, дня 12-го липня о 2-гій год. по обіді в Українськім Просвітнім Клюбі, 823 Пейн ул. Взивається усіх членів прибути на час, уряд дасть звіт за минувших 6 місяців, так само припоминається тим тим членам котрі були суспендовані минувшого місяця, щоби вирівнали свої вкладки, бо інакше будуть виключені а без того можна обійтися. Іван Гаврилів, писар.

БОФАЛО, Н. Й. Подається до відома членам Товариства Івана Франка, від. 299 У. Н. С., що піврічні збори відбудуться в неділю 12 липня о год. 8-мій вечером на Гали Народній 448 Елк ст., після ухвали з 5 липня. Обовязком усіх бути присутними, щоб потім не нарікали бо добро відділу залежить на вас усіх членах бо знаєте які справи є до вирішеня. — За виділ: П. Сторожук, заст. пред.; Петро Судин, касієр; І. Сидорович, секретар.

ГЛАСТОНБУРИ, КОНН. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 138 У. Н. С. повідомляє своїх членів місцевих і позамісцевих, що піврічний мітінґ відбудеться 12-го липня, о другій годині пополудні в церковній гали при Гров стр.

Проситься всі хчленів явитись на мітінґ а довгуючі, щоби вирівнали свої залеглі вкладки. Неявившийся член буде караний після братської ухвали. А лучше булоб прийти на мітінґ, ніж на слідуючий здавати справоздання котре то тягнеться годинами а все через недбальство. — Петро Соляр, предс.; Денис Качмарик, кас.; Семен Кунікевич, секр.

МОНЕСЕН, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 338 У. Н. С. повідомляє своїх членів, що півричний мітінґ відбудеться — 12-го липня о 2-гій годині пополудни в звичайнім місці. Буде справоздання контрольної комісії. Члени котрі довжні мусять вирівнати свій довг як також члени котрі були суспендовані зволять прийти заплатити свою залеглість і бути приняті наново. Обовязком родичів вписати свої діти до У. Н. Союза. Член неявившийся підпадає карі 50 центів, а урядник 1 дол. — За уряд: І. Крицький, голова, Ілько Фаль, скарбник; Ф. Янковський, секретар.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Сим повідомляється членів Бр. св. Василія, від. 339 У. Н. С., що мітінґ відбудеться в неділю, 12-го липня с. р. о год. 1-шій пополудни, під ч. 610 Савт Амерікан ст., на якім присутність кождого члена конечна. Таксамо пригадується довгуючим членам, щоб вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі наразяться на суспенду. — За Уряд Братства: І. Сорока, предс.; І. Сорока, кас.; О. Будай, секретар.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Братство св. Володимира, від. 65 У. Н. Союза повідомляє всіх своїх членів, що півричний мітінґ відбудеться в неділю, 12. липня в гали церковній о години 1-шій пополудни. На мітінґу буде справодання уряду і контрольної комісії. Обовязком кождого члена прибути на сей мітінґ. — За Уряд Братства: Теодор Федош, предс., В. Левчик, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома членам Товариства Єдність, від. 163 У. Н. С., що місячні збори відбудуться в неділю, 12-го липня о 1-шій годині пополудни, в домі Укр. Амер. Горожан, 847 Норт Франклін ст. Проситься всіх членів місцевих і позамісцевих, щоби прийшли на збори бо єважні справи до полагодження. Також контрольна комісія дасть справоздание на півричнім засіданню та пояснить як мається діловодство товариста. — Михайло Паранич, секретар.

ГЕМТРЕМК, МІШ. Товариство ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, У. Н. Союза, подає до відома своїм членам, що півричні збори відбудуться в неділю, дня 12-го липня, 1931 точно в годині 1-шій пополудни в аГали Горожанського Клюбу, під ч. 2376 Грейлінг ул. Проситься всіх членів і членкинь явитися на тих зборах на котрих контрольна комісія буде здавати півричне справоздание. Довгуючих членів напоминається прийти та вирівнати свої залеглі вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані після статута, тому напоминається, щоб опісля не було нарікання. — За Уряд Тов. Андрій Патра, пред.; Волод. Крушельницький, рек. секретар.

ЧЕСТЕР, ПА. Бр. Сош. Св. Духа, від. 237 повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться у неділю, дня 12-го липня, точно о годині 1-шій пополудни, в Українськім Народнім Домі, 4-та і Ворлд улиця довгуючі члени, котрі не вирівнають своїх залеглостей то в тім місяци будуть суспендовані, бо виділ більше не буде за таких членів платити вкладки. — За уряд від. 237: Іван Стецик, писар фінансовий.

ФРАНКФОРД, ПА. Тов. ім. Дм. Витовського, від. 268 повідомляє всіх своїх членів, що півричний мітінґ відбудеться в неділю, 12 липня, в домі Укр.-Амер. Горожан, в годині 3-тій пополудни. Кождий член обовязково повинен явитися на час, бо маємо важні справи до полагодження, бо хоч раз на пів року кождий член повинен бути присутний на мітінґу свого відділу. — М. Шанайда, предс., Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секретар.

КЛИФТОН, Н. ДЖ. — Товариство Українська Січ, від. 182 У. Н. С. повідомляє, що звичайний мітінґ товариства відбудеться о годині 2 пополудни, в неділю, дня 12 липня 1931 р., в гали парохіяльній, під ч. 45-47 Говп Евені, Пасейк, Н. Дж. На порядку нарад є справи до полагоджения. Довгуючих членів взивається, щоби прийшли і вирівнали свої залеглі вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. — М. Швець, предс., Гр. Яськів, секр.

— Дорогенький, — каже дочка мілionера до судженого — люди кажуть, що ти женишся зі мною лише задля грошей.

— Хай собі говорять! Що нас це обходить!

— Я не допущу до того! Подарую всі гроші місійному товариству.

На це наречений встав і йде до дверей.

— Ти де йдеш? — питає суджена.

— Хочу зголоситися до місіонарів.

ВСЯЧИНА.

(Подав В. Гасій, з Трентон, Н. Дж.).

Вдова Красіна процесується з польською ґрабинею.

Вдова большевицького дипльомата Красіна, котра живе в Парижі, заскаржила до суду польську ґрафиню Синкевич за крадіж 3,074 фунтів стерлінґів. Вдова Красіна прохала свого часу ґрафиню Синкевич, щоби вона вибрала гроші зі Стокгольмського банку в Лондоні і привезла їх до Парижа. Хитра Полька взяла банкову книжку від Красінової, вибрала гроші з банку і не віддала їх вдові, але вложила до другого банку в Лондоні на своє власне імя. Вдова Красіна подала справу у паризький суд.

ГОНОРАРІ ЛІКАРІВ У ДАВНИНУ.

В теперішніх часах даються чути щораз то частіші нарікання на лікарів, що вони беруть завеликі гонорарі за свої услуги. Але ці гонорарі є нічим у порівнанню до тих, які брали лікарі давніше. Одним з найбільше знаних лікарів в старовині був римський лікар Каленус. За лічення жінки консуля Боетуса отримав він 400 золотих монет. На ті часи це була велитенська сума. Претор Корнутос заплатив свому лікареви за вилічення 200,000 сестерцій, як річну пенсію. Лікар відкинув з погордою ту суму, бо казав, що за таку „жебрачу пенсію“ він не годен рік лічити.

Великою славою тішився в Римі гидропатичний заклад лікаря Хамінса. За довшу курацію жадав він винагородження, яке виносило на наші гроші $40,000.

Лікар Лейден одержав за лічення цісаря Александра ІІІ. 100,000 рублів. Річ зрозуміла, що давніше могли показуватися лікарям лише маґнати та короновані голови, а не звичайні люди, як це практикується тепер, коли лікар ратує міністра і жебрака.

Ломить кайдани, щоби попрощатися з матірю.

Львівський суд засудив польського борця Радомського на три і пів року тюрми за шпигунство в користь совітської Росії. Коли по засуді вели Радомського до тюрми, мати його загородила дорогу поліцаям, бо хотіла конечно попрощатися з сином. Та поліцаї відтрутили матір на бік. Тоді Радомський з лютости розірвав кайдани, відіпхнув поліцаїв, підійшов до матери та попращавшись з нею, повернув на своє місце і пішов до тюрми.

Як витаються в Африці Мурини.

В африканських Муринів є принятий звичай, що, при привитанню старий батько цілує сина в руку. У племени Вассанґу витаються в цей спосіб, що коли здибляться два Мурини, то один кричить сильним голосом чотири рази: Е-Е-Е-Е. А потім тусаму процедуру повторює другий. Між першим „Е“ і другим минає яких пять мінут часу. Така церемонія витання забирає біля годину часу, якщо зустрінеться разом яких десять Муринів. Та Африканці не квапляться, бо вони зроду повільні та ліниві. Їх певно не заставив би робити „піс ворк“, як це робимо в американських фабриках, де чоловік гонить собою наче машина й то за псі гроші.

Мурини з племени Васафна витаються в той спосіб, що приклякають один перед другим на одно коліно і плещуть у долоні.

Лікарі хвалять теперішню моду.

На зїзді лікарів у Міннеаполіс, Мінн., доктор Е. С. Юдд, відкриваючи конвенцію, сказав, що лікарський світ є дуже задоволений з того, що нарешті жінки прийшли до розуму і закинули моду котра наказувала їм триматися тонкої фіґури. Бо ця мода наказувала жінкам умертвляти своє тіло, добровільно не доїдати, по цілих днях не їсти, пити чай з ріжними квасами, щоби лише спасти з тіла, бути худою й мати тонку фіґуру, як цього вимагає мода. І тому жінки купували ріжного роду електричні машини, котрі виробляли ріжні спекулянти, щоб лише догодити химерній моді. Вислід з цього такий, що маємо в Злучених Державах сотні тисяч жінок, котрі хорують на запалення легенів.

Дальше ми бачимо, що зроку на рік менше дівчат виходить заміж. А причина та, що мущини не дуже люблять брати собі за жінку дівчину суху та білу, наче крейдою годовану. Вони добачують у такій дівчині краще кандидатку до сухітного заведення ніж кандидатку до женячки.

Теперішна мода вимагає від жінки більше заокруглених форм тіла. І це власне позволяє дівчатам раціонально відживлятися, а не себе умертвляти. Край потребує здорових будучих матерей, а не сухітниць.

ЦУКОР ЯК ПОВАЖНИЙ ЛІЧНИЧИЙ ЗАСІБ.

Цукор є не лише неохибний для орґанізму як відживчий засіб, але має також великі прикмети як лік у недугах серця. Вже в 1903 році Міллер цілою низкою дослідчих праць виказав додатний вплив цукру в недомаґанях серця. Серцевий мяз зуживає тим більше цукру, чим більше є чинний, й тому всілякі прискорення акції серця, яке можна завважити при декотрих серцевих недомаганнях, часто щезають після спожиття відповідної скількости цукру. Останніми часами Кістінібс і Ґовер ще раз справдили повище твердження. З тією метою вибрали вони таких серцево недужих, які на ніякий інший лік, дотепер заживаний, не реаґували. Такі недужі одержували протягом 8—10 днів по 80 ґр. цукру в насиченім розчині, а після 20 хвилин застрикували їм малі дози інсуліни. В багатьох випадках поправа прийшла часом уже за два дні. Знову Льопер, Лемаір і Деґас у своїх клінічних працях над серцевими недужими (огол. в „Пресс Медіц.“, ч. 81 з року 1930) подавали тим недужим по 150 ґр. цукрового сиропу і ствердили скріплення сили скорчу серця, більшу його рівність, звільнення акції серця, щезали ненормальні явища функцій і спадок тиснення. По досьвідам в тих авторів, цукор зміцнює функції насерцевих засобів, які завдяки тому можна вживати в менших дозах. По думці повищих дослідників, запаси цукру в серцево недужих є зменшені, тому їх лічення має на меті передовсім піднести запас цукру в серцевім мязі через достатні порції цукру в розчині.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

(65)

Коли Павлович уставив пекельну машину для вибуху її в певний час, він загасив світло й обережно знову вийшов на поклад. Пильно прислухуючись, Павлович перейшов через поклад. Все на „Кінкейді“ спало мертвим сном. По линві зліз він на свій човен. Потихенько відвязав линву й, старіючись не плескати води веслом, відплив геть від пароплава. Скоро пірнув у нічній темряві, зробивши своє злочинне діло.

—o—

Колиб він знав, яке тяжке життя йому доведеться переживати в джунґлях, він скочив би в море й ліпше загинув би в нім, коли їхав уперше до джунґлів, ніж довгі роки вести тут звіряче життя. Та тепер він був задоволений, що жадоба помсти до людей у нього знайшла своє заспокоєння в тім, що він наставив пекельну машину на „Кінкейді“. Це йому пригадало ті часи, коли він ще в Росії готував ріжні бомби для терористичних актів.

—o—

Колись давно, ще в часи найґіршої царської реакції в Росії, Павлович був членом революційно-боєвої орґанізації. Там у старому Петербурзі він навчився виробляти бомби й пекельні машини та орудувати ними. Після одного бомбового атентату він попався в руки владі й був засланий на Сибір. Звідти він скоро втік і приєднався за кордоном до банди Рокова, який збирав біля себе ріжних горлорізів, обіцюючи їм багацтво й золото за службу.

—o—

Підчас плавби „Кінкейда“ до Африки він кожної ночі трудився над зробленням пекельної машини. Робив він її на всякий випадок, сподіваючись, що можливо вона пригодиться. Довгими ночами він працював, поки не скінчив її, а потім заховав у криївці. Коли він уратувався від Тарзана та його звірят, у нього знову закипіла жадоба помсти, бо він знав, що Тарзан це лорд Ґрейстовк, отже належить до зненавидженої для нього кляси аристократії.

—o—